

Så täckodlar Börje

När Börje började med täckodling var han inspirerad av Ruth Stouts bok *Den arbetsfria trädgården*. I boken beskrivs ett system där man använder ett jämntjockt täcke av halm som täckning. Det är nog fler än en läsare som har testat det odlings sättet och funnit att det är svårt att få det att fungera. Börje är dock inte den typen som ger sig utan har filosofin att om det inte går på ett sätt så går det på ett annat. Här beskriver vi hur Börjes odlings system fungerar.

RUTH STOUTS METOD är problematisk på flera sätt, speciellt kanske på lerjord eftersom halmtäcket isolerar effektivt och hindrar jorden torka upp och reda sig på våren. Dessutom blir det svårt med sådda grödor eftersom lagret av torr halm blir väldigt tjockt och lätt rör sig i blåsten så att såraderna täcks över. Man kan också få problem med näringsbrist i början om man bara lägger på halm. Det tar ett antal år innan halmen börjar lämna ifrån sig näring.

Ett sådant här odlings system med täckodling eller ytkompost som det också kan kallas, imiterar snarast förnan i en lövskog. Förnan är det lager med löv som täcker marken i till exempel en bokskog. Överst i detta ca 10 cm tjocka lager har vi de senast fällda löven och underst de nästan helt nedbrutna. Undertill övergår lagret i ren humus och sedan matjorden som i lövskog kallas brunjord och som kryllar av mask och andra nedbrytare. Förnalagret fungerar alltså som en matsmältning för jorden där maten, det vill säga löv och annat organiskt material, bryts ned för att sedan kunna leverera näring till matjorden under.

Här är en principskiss över Börjes odlings system med fasta gångar och dubbelrader med kompostvallar. I gränsen mellan gångarna och kompostvallarna växer grönsakerna. Gångarna täcks med ca 10 cm löv, som krattas bort på våren för sådda grödor och senare läggs tillbaka. Gångarnas bredd är 90 cm och vallarnas bredd – avståndet mellan rubbelraderna – är 45 cm. Höjden på vallarna är ca 30 cm.

Så här ser odlings systemet ut i verkligheten. Mellan dubbelraden av purjolök ligger kompostvallen, som här utgörs till stor del av gräsklipp, vilket ger snabb och riklig näring. Mellan rödbetsraderna lägger Börje blåsten av de skördade betorna. Senare bygger han på vallen med annat material som halm och löv.

Börje Remstam har skrivit en bok om sin trädgård och odlingsmetod, "Min dröm om lustgården". Du kan läsa om boken och se bilder från författarens trädgård på <http://www.remstam.se>

”Börje hakar på alla tillfällen till att få in organiskt material till trädgården...”

BÖRJE HAR MED tiden utvecklat ett system med fasta gångar som täcks med löv och däremellan dubbelrader mellan vilka det ligger ett tjockare lager organiskt material, som Börje kallar vallar. Vallarna utgörs i botten av överblivet material från odlingen som blast, eventuellt ogräs och annat. Sedan byggs de på med vad man får tag på i form av löv, halm (förkomposteras), fördärvat hö och/eller ensilage. Börje använder främst fuktig, lätt nedbruten, halm till sina kompostvallar.

Vitsen med de fasta gångarna är tvåfaldig: dels undviker man helt markpackning på de områden där man sår och planterar (och man ska komma ihåg att en människofot har högre marktryck än ett traktordäck och kan ställa till stor skada på en lerjord), dels är det lätt att kratta bort löven som täcker gångarna på våren där man vill odla sådda grödor. Så- och planteringsraderna dras alltså upp i gränsen mellan gångarna och kompostvallarna, se illustrationen.

Vallarna görs ca 30 cm tjocka och byggs på varje höst med mer material efterhand som det bryts ned. Vart femte år krattar Börje ut det nedbrutna materialet i vallen till själva raderna och där får man då en fantastiskt fin jord som reder sig lätt. Man får en svacka där kompostvallen tidigare legat och man kan då fylla på med en ny "limpa".

Faktum är att idag ser man inget av den ursprungliga lerjorden hos Börje. Istället finns där ett ca 20 cm tjockt lager av mulljord. En av många fördelar med detta är att man kan bedriva vårbruk när det passar en själv tidsmässigt. Har man naken lerjord så är det ju nästan på dagen man måste passa in vårbrukandet mellan att den är för våt och smetig till att den torkar och blir stenhård. Här bevaras också fukten genom marktäckningen.

Under mulljordslagret ligger leran som ju är en förnämlig odlingsjord med stora mängder mineraler och fin vattenhållande förmåga. Leran har också förmåga att buffra eventuellt växtnäringssläckage till viss del.

ALL GRÖNSAKSODLING BYGGER ju på att man får tillskott av växtnäring utifrån, så att man kan bygga upp en extraordinärt bördig jord där grönsakerna odlas. Om man har gott om mark kan man mycket väl själv odla sin marktäckning i form av olika gröngödslingsgrödor som gärna kan vara fleråriga. Om man skördar dem i olika stadier så får man både mer halmlignande material – vid sen skörd – och färsk näringsrik grönmassa vid tidigare eller upprepad skörd. Det färska materialet bör man endast lägga på i tunnare lager annars börjar det lätt ta värme och näringen går förlorad upp i luften.

Om man har fleråriga vallar så hinner också till exempel klöver- och lucernrötter växa sig djupa och komma ner till mineralrikare jordlager. Sötväppling är ett exempel på en gröngödslingsgröda som snabbt skapar en enorm grönmassa och som dessutom är djuprotad och kvävefixerande.

Har man inte så mycket egen mark eller är lite bekvämare av sig så menar Börje att man gör klokt i att dra nytta av närbelägna lantbruk där det ju cirkulerar stora mängder växtnäring i form av organiskt material. Halm och hö kan man ofta få tag på från bönder, särskilt regniga somrar då en del brukar bli förstört. Blir man lite kompispis med en bonde kan man ofta få en bal hemkörd mot transportkostnad eller varför inte andel i skörden av grönsaker? Honung brukar också vara populärt enligt Börje som också är biodlare.

Börje hakar på alla tillfällen till att få in organiskt material till trädgården och får ofta löv och gräsklipp från den närbelägna kyrkogården. Löv innehåller för övrigt mycket mineraler genom att träden hämtar upp näring från jorddjup dit vall och andra jordbruksgrödor aldrig når. Även eklöv verkar fungera bra, annars har de rykte om sig att vara svårnedbrytbara, men i lagom mängd i en trädgård med fungerande matsmältning, bryts de ner och ger bra näring och mull med högt mineralinnehåll.

Hushållsavfall då? Detta är oftast mycket näringsrikt, speciellt animaliskt avfall, men det blir problem med fåglar och grävlingar om man lägger ut det direkt i landet som täckning. Börje har särskilda varmkomposter för hushållsavfallet; det är kasserade kylskåp som är tömda på freon och lagda på "rygg" med dräneringshåll. Vilken varmkompost som helst fungerar, men Börje gillar att återanvända och att hitta billiga lösningar och kasserade kylskåp finns det ju gott om och de har bra isolering vilket gör att maskarna är aktiva året runt.

NÄR DET GÄLLER växtföljd så förhåller sig Börje rätt fritt till den principen. I och med att jorden är så bra överallt och det är själva jorden som gödslas, inte grödorna, så kan han snart sagt plantera vad som helst var som helst i sin odling. Börje blandar också gärna blommor och grönsaker vilket ger överraskande och vackert resultat. Faktum är att många av de vi kallar nyttoinsekter är beroende av en varierad flora där de kan finna nektar och pollen.

Det Börje håller styvt på är att kålväxter inte ska återkomma oftare än vart fjärde år; i övrigt flyttar han runt grödorna lite som det faller sig. Man kan säga att Börje målar en ny tavla varje år.

För övrigt har forskning visat att även grönsaker lever i symbios med svampar i jorden, s.k. mykorrhizza, och försök lär ha visat att till exempel purjolök gav högre skörd när den planterades på samma plats år två. Så en avvikelse från en strikt växtföljd är kanske inte så farlig som det ibland framställs.

Man kan också förmoda att en levande jord med så hög biodiversitet som Börjes också har stor förmåga att reglera växtsjukdomar på sätt som kanske inte är uppenbara för forskningen. Relativt nyligen upptäcktes ju också att kalkning inte är nödvändigt i en levande jord med hög mullhalt; tvärtom kan kalkning leda till sänkta skördar och principen om kalkning synes vara en produkt av kemikaliejordbruket där man måste kompensera för minskad mullhalt och minskad biologisk aktivitet.

Börje Remstams trädgård är en triumf för det naturliga sättet att odla och en inspirationskälla och förebild för alla oss som intresserar oss för den naturliga odlingskonsten. När nu Börje lagt fram sin framgångsrika metod även i tryck så bör det kunna ge ny skjuts åt allas vårt odlingsintresse. Tack för det Börje! 🌱

Ekologiska fröer

Köp dina ekologiska
grönsaksfröer hos oss!
Gratis frökatalog.

www.impecta.se

Katalogen finns även för nedladdning.

Impecta Handels, 640 25 JULITA
Tel: 0150-923 31 Fax: 0150-923 16